

Konsekwencje uchylania się od odbywania kary ograniczenia wolności

GABRIELA PIEKUT

Katedra Prawa Karnego Wykonawczego
Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego

Niniejsze opracowanie poświęcone jest jednej ze szczegółowych kwestii związanych z wykonywaniem kary ograniczenia wolności — a ściślej — skutkom wynikającym z uchylania się od odbywania kary ograniczenia wolności.

Na wstępie należy podkreślić, że w aktualnym kształcie kara ograniczenia wolności przyjmuje zasadniczo dwie formy. Pierwszą z nich jest obowiązek wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze od 20 do 40 godzin w stosunku miesięcznym, drugą zaś jest potrącanie od 10% do 25% wynagrodzenia za pracę w stosunku miesięcznym na cel społeczny wskazany przez sąd. Obecnie ustawodawca dopuszcza możliwość orzeczenia tej kary w obu formach łącznie. Ponadto karę ograniczenia wolności uzupełnia zakaz zmiany miejsca stałego pobytu bez zgody sądu oraz obowiązek udzielania wyjaśnień dotyczących przebiegu odbywania kary, a w przypadku orzeczenia względem skazanego kary ograniczenia wolności w postaci dokonywania potrąceń z jego wynagrodzenia — również zakaz rozwiązania stosunku pracy bez zgody sądu. Dodatkowo sąd może orzec świadczenie pieniężne, o którym mowa w art. 39 pkt 7 k.k. a także obowiązki orze-

kane na podstawie art. 34 § 3 k.k., tj. obowiązki wymienione w art. 72 § 1 pkt 2–7a k.k.¹.

W świetle powyższego kara ograniczenia wolności jawi się jako rozbudowany zespół obowiązków (nakazów i zakazów) ciążyących na skazanym. Odbycie kary uzależnione jest od postępowania samego skazanego, dlatego też ustawodawca ustanowił mechanizmy mające na celu zapewnienie wykonania jej w formie zastępczej, na wypadek gdyby skazany uchylał się od odbywania kary ograniczenia wolności lub jej elementów dodatkowych (świadczenia pieniężnego lub obowiązków orzeczonych na podstawie art. 34 § 3 k.k.).

Obecnie Kodeks karny wykonawczy dopuszcza tylko jeden rodzaj kary zastępczej — zastępczą karę pozbawienia wolności². Tym samym konsekwencje wynikające z uchylania się od odbywania kary ograniczenia wolności są niezwykle poważne, dlatego też tak istotną rolę odgrywa pouczenie skazanego o konsekwencjach uchylania się od odbywania kary³.

W aktualnie obowiązującym stanie prawnym wyróżnia się dwa rodzaje przesłanek zarządzenia wykonania kary zastępczej: obligatoryjną i fakultatywną.

¹ W tym zakresie sąd może zobowiązać skazanego do: przeproszenia pokrzywdzonego, wykonywania ciążyącego na nim obowiązku łżenia na utrzymanie innej osoby, wykonywania pracy zarobkowej, nauki lub przygotowania się do zawodu, powstrzymywania się od nadużywania alkoholu lub używania innych środków odurzających, poddania się terapii uzależnień, poddania się terapii (w szczególności psychoterapii lub psychoedukacji), uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych, powstrzymywania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach oraz powstrzymywania się od kontaktowania z pokrzywdzonym lub innymi osobami w określony sposób lub zbliżania się do pokrzywdzonego lub innych osób.

² Pierwotnie Kodeks karny wykonawczy oprócz zastępczej kary pozbawienia wolności przewidywał również zastępczą karę grzywny. Co więcej, prawodawca w początkowym brzmieniu art. 65 k.k.w. ustanowił prymat zastępczej kary grzywny nad zastępczą karą pozbawienia wolności. Tym niemniej ustawą z dnia 16 września 2011r. o zmianie ustawy — Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2011 r. Nr 240, poz. 1431) ustawodawca zrezygnował z możliwości zamiany kary ograniczenia wolności na zastępczą karę grzywny. *Ratio legis* takiego rozwiązania wypływało z przekonania, że kara łagodniejsza rodzajowo nie powinna stanowić formy zastępczej dla kary surowszej. Por. Uzasadnienie Rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy — Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw, druk 3961, <http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/wgdruk/3961> (dostęp: 16.06.2016).

³ Zgodnie z art. 57 § 1 obowiązek ten ciąży na sądowym kuratorze zawodowym.

Podstawę do obligatoryjnego zarządzenia kary zastępczej stanowi przekonanie, że skazany uchyla się od odbywania kary ograniczenia wolności. W ocenie Kazimierza Postulskiego w rzeczywistości zarządzenie wykonania kary zastępczej na tej podstawie ma charakter względnie obligatoryjny, albowiem decyzja w tym przedmiocie uzależniona jest od swobodnej oceny sądu w zakresie tego, czy dane zachowanie powinno zostać zakwalifikowane jako uchylanie się skazanego od odbywania kary ograniczenia wolności, czy też nie⁴.

Fakultatywną przesłanką zarządzenia zastępczej kary pozbawienia wolności jest stwierdzenie, że skazany uchyla się od świadczenia pieniężnego lub obowiązków orzeczonych na podstawie art. 34 § 3 k.k. Rozstrzygnięcie w przedmiocie zarządzenia zastępczej kary pozbawienia wolności w oparciu o przesłankę o charakterze fakultatywnym zostało pozostawione dyskrecjonalnej władzy sądu, który po dokonaniu wnikliwej analizy konkretnego przypadku powinien każdorazowo rozważyć, czy uchylanie się od spełnienia świadczenia pieniężnego lub wykonania nałożonych na niego obowiązków powinno skutkować zarządzeniem zastępczej kary pozbawienia wolności⁵.

W świetle powyższego nie ulega wątpliwości, że dla wyciągnięcia wobec skazanego konsekwencji w postaci zarządzenia zastępczej kary pozbawienia wolności kluczowe znaczenie ma wyjaśnienie pojęcia „uchyla się”. Ustawodawca jednak nie precyzuje bliżej tego pojęcia, ani nie wprowadza jego definicji legalnej. Tym niemniej problematyka „uchylania się” od odbywania kary ograniczenia wolności wielokrotnie była podejmowana zarówno w orzecznictwie, jak i literaturze.

W tym zakresie warto przywołać, wyrażoną co prawda na gruncie Kodeksu karnego wykonawczego z 1969 roku, lecz zachowującą aktualność również w odniesieniu do obecnej regulacji, uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 1979 r., sygn. akt VI KZP 6/79, zgodnie z którą za uchylanie się od wykonywania kary ograniczenia wolności należy uznać takie zachowanie się skazanego, które jest wyrazem jego negatywnego stosunku do teje kary lub nałożonych w związku z nią obowiązków, a więc jedynie takie, które wynika z jego złej woli (a nie z innych

⁴ K. Postulski, *Kodeks karny wykonawczy*, Warszawa 2016, s. 557.

⁵ K. Dąbkiewicz, *Kodeks karny wykonawczy*, Warszawa 2015, s. 316.

przyczyn, chociażby były one przez niego zawinione). Zdaniem tegoż Sądu osadzenie w jednostce penitencjarnej nie świadczy o tym, że skazany na karę ograniczenia wolności nie chce jej wykonywać, a tym samym takiej sytuacji nie można uznać za uchylanie się od odbywania tej kary, chyba że skazany, wobec którego uprzednio orzeczono karę ograniczenia wolności, w tym właśnie celu dopuścił się kolejnego przestępstwa⁶. Kazimierz Postulski wyrażone powyżej stanowisko Sądu Najwyższego odnosi również do przypadków zastosowania względem skazanego tymczasowego aresztowania w innej sprawie⁷.

Najdokładniejszą definicję „uchylania się” sformułował w latach 70. XX w. Stanisław Zimoch. Zdaniem tegoż autora za uchylanie się skazanego od odbywania kary ograniczenia wolności należy uznać te sytuacje, w których

skazany, świadom ciążyących na nim obowiązków składających się na treść określonej postaci kary oraz grożących mu konsekwencji prawnych na wypadek ich niewykonania i mając ku temu obiektywnie istniejące możliwości — z przyczyn od siebie tylko zależnych wzbrania się przed wykonaniem w całości lub w części któregośkolwiek z nich w czasie, miejscu i zakresie wynikającym z obowiązujących przepisów oraz wskazanym przez właściwy organ wykonawczy⁸.

W doktrynie podjęto również próbę stworzenia przykładowego katalogu zachowań skazanego, które mogą być uznane za uchylanie się przez niego od odbywania kary ograniczenia wolności. Stanisław Lelental w tym zakresie wymienia: zmianę miejsca stałego pobytu bez zgody sądu, odmowę udzielania wyjaśnień dotyczących przebiegu odbywania kary, rozwiązanie stosunku pracy bez zgody sądu, niestawianie się na wezwanie sądowego kuratora zawodowego, oświadczenie sądowemu kuratorowi zawodowemu, że nie wyraża zgody na podjęcie pracy, niepodjęcie pracy w wyznaczonym terminie, niewykonywanie ciążyących na skazanym obowiązków, niesumienne wykonywanie przez skazanego

⁶ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 marca 1979 r., sygn. akt VI KZP 6/79, LEX nr 19552.

⁷ K. Postulski, *Zmiany w wykonywaniu kary ograniczenia wolności*, „Probacja” 2011, nr 3, s. 137; K. Postulski, *Kodeks karny...*, s. 560.

⁸ S. Zimoch, *O uchylaniu się od odbywania kary ograniczenia wolności oraz o rodzajach i granicach kar zastępczych*, „Nowe Prawo” 1977, nr 2, s. 207.

pracy, uporczywe nieprzestrzeganie przez skazanego porządku i dyscypliny pracy⁹.

Podkreślenia wymaga, że za uchylanie się od odbywania kary ograniczenia wolności może zostać uznane tylko takie zachowanie skazanego, które wynika z jego negatywnego nastawienia psychicznego do kary ograniczenia wolności lub poszczególnych elementów składających się na tę karę (choćaby dodatkowych). Tym samym warunkiem koniecznym do zastosowania względem skazanego kary zastępczej jest umyślność po stronie skazanego¹⁰.

Ze względu na fakt, iż kara ograniczenia wolności stanowi pewien konglomerat nakazów i zakazów, najczęściej dochodzi do jednoczesnego naruszenia przez skazanego kilku z nich¹¹. Niemniej jednak przesłanka w postaci uchylania się skazanego od odbywania kary ograniczenia wolności aktualizuje się już w przypadku naruszenia chociażby jednego z nich (o ile dane zachowanie skazanego zostanie uznane przez sąd za uchylanie się od odbywania kary ograniczenia wolności), zaś ewentualne zarządzenie wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności odnosi skutek w stosunku do całej kary ograniczenia wolności, a nie jedynie w zakresie naruszonego obowiązku.

Co do zasady, jednorazowe naruszenie przez skazanego ciężących na nim obowiązków jest niewystarczające do uznania, że zachodzi podstawa do zastosowania względem niego zastępczej kary pozbawienia wolności. Przemawia za tym wykładnia literalna art. 65 § 1 k.k.w., albowiem ustawodawca celowo posługuje się zwrotem „uchyla się” (a nie „uchyli się”), co akcentuje pewną powtarzalność, wielokrotność danego zachowania¹².

Uznanie przez sąd, że dane zachowanie skazanego stanowi uchylanie się od odbywania kary ograniczenia wolności, pociąga dla skazane-

⁹ S. Lelental, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2014, s. 226–227.

¹⁰ R. Giętkowski, *Kara ograniczenia wolności w polskim prawie karnym*, s. 171; Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2002 r., sygn. akt I KZP 2/02 (Legalis nr 52683).

¹¹ R. Giętkowski, *op. cit.*

¹² Tym niemniej, z uwagi na charakter niektórych obowiązków, już sam fakt ich jednokrotnego naruszenia może doprowadzić do zarządzenia kary zastępczej, oczywiście o ile takie naruszenie zostanie uznane przez sąd za uchylanie się od odbywania kary ograniczenia wolności. Chodzi tu o rozwiązanie stosunku pracy bez zgody sądu (art. 35 § 2 k.k. in fine), a także o zmianę miejsca stałego pobytu bez zgody sądu (art. 34 § 2 pkt 1 k.k.).

go niezwykle poważne konsekwencje, dlatego też na sądzie ciąży obowiązek przeprowadzenia wnikliwej i drobiazgowej analizy zachowania się skazanego, a także okoliczności mających wpływ na to zachowanie. W tym kontekście warto również zwrócić uwagę, iż w literaturze przedmiotu akcentuje się konieczność dokonywania wykładni zawężającej pojęcia „uchylania się” od odbywania kary ograniczenia wolności¹³.

Nie ulega wątpliwości, że zamiana kary ograniczenia wolności na zastępczą karę pozbawienia wolności powinna być traktowana jako środek o ostatecznym i wyjątkowym charakterze¹⁴. Za takim rozumieniem przemawia zasada *ultima ratio* kary pozbawienia wolności, która zachowuje swoją aktualność również w odniesieniu do zastępczej kary pozbawienia wolności, jak też i dążenie ustawodawcy do wykonania takiej kary, jaka została orzeczona w wyroku skazującym (co przejawia się poprzez wprowadzenie instytucji wstrzymania wykonania kary zastępczej).

W razie uznania, że spełnione zostały przesłanki uchylania się od odbywania kary ograniczenia wolności, sąd podejmuje decyzję w przedmiocie zastosowania kary zastępczej. W świetle powyższego rodzi się pytanie, w jaki sposób należy dokonać przeliczenia kary ograniczenia wolności na zastępczą karę o charakterze izolacyjnym.

W tym zakresie ustawodawca wprowadził zasadę, że jeden dzień zastępczej kary pozbawienia wolności równy jest dwóm dniom kary ograniczenia wolności, z tym jednak zastrzeżeniem, że w przypadku, gdy przestępstwo, którego dopuścił się skazany, nie jest zagrożone karą pozbawienia wolności, to, stosownie do art. 65 § 2 k.k.w., górna granica kary zastępczej nie może przekroczyć 6 miesięcy. Należy podkreślić, że w związku z rozszerzeniem w 2015 roku granic kary ograniczenia wolności do lat 2, wprowadzenie górnej granicy zastępczej kary pozbawienia wolności na podstawie art. 65 § 2 k.k.w. będzie miało niezwykle istotne znaczenie praktyczne¹⁵.

¹³ K. Postulski, *Zmiany w wykonywaniu...*

¹⁴ K. Dąbkiewicz, *op. cit.*, s. 317; J. Zagórski *Orzekanie i wykonywanie kary ograniczenia wolności oraz pracy społecznie użytecznej w Polsce w świetle analizy przepisów i badań*, Warszawa 2003, s. 95.

¹⁵ Do czasu wejścia w życie ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy — Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 396), co miało miejsce 1 lipca 2015 r., znaczenie tego przepisu było niewielkie, albowiem ustawowy wymiar

Zarządzenie kary zastępczej dotyczy zawsze wyłączenie tej części kary, która nie została jeszcze wykonana przez skazanego. Powyższa reguła ustanowiona została w art. 65 § 1 k.k.w. *in fine*, zgodnie z którym, w razie gdy skazany wykonał część kary ograniczenia wolności, sąd zarządza wykonanie zastępczej kary pozbawiania wolności w wymiarze odpowiadającym karze ograniczenia wolności pozostałej do wykonania. Tym samym sąd ma obowiązek każdorazowego uwzględniania odbytej przez skazanego części kary ograniczenia wolności *ex lege*. Za trafne należy uznać w tym zakresie stanowisko Kazimierza Postulskiego, zgodnie z którym uwzględnieniu w tym trybie powinna podlegać również uiszczona lub ściągnięta część orzeczonej przed 1 stycznia 2012 r. zastępczej kary grzywny¹⁶.

Wobec zmian w treści kary ograniczenia wolności oraz możliwości kumulatywnego orzekania obu form tej kary (tj. obowiązku wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne oraz dokonywaniu potrąceń od 10% do 25% wynagrodzenia za pracę skazanego na wskazany przez sąd cel społeczny) w literaturze dostrzeżono problem, w jaki sposób należy ustalać wymiar kary (kumulatywnej), która częściowo została wykonana¹⁷. W tym zakresie Tomasz Sroka zwraca uwagę na dwie możliwe koncepcje¹⁸. Pierwsza z nich sprowadza się do ustalenia rzeczywistego okresu efektywnego wykonywania przez skazanego orzeczonych względem niego obowiązków. Z kolei druga koncepcja zakłada uwzględnienie czasu, jaki upłynął od rozpoczęcia wykonywania

kary ograniczenia wolności wynosił od 1 do 12 miesięcy. Tym niemniej ustawodawca wprowadził możliwość podwyższenia górnej granicy do lat 2. w przypadku nadzwyczajnego obostrzenia kary (art. 38 § 2 k.k.), w razie orzeczenia kary łącznej (art. 86 § 1 k.k.) oraz w razie orzeczenia kary ograniczenia wolności na podstawie art. 58 § 3 k.k. albo do 18 miesięcy (w ramach zwiększenia górnej granicy o połowę) w razie wymierzenia kary ograniczenia wolności w warunkach recydywy podstawowej (art. 64 § 1 k.k.) oraz w przypadku ciągu przestępstw (art. 91 k.k.).

¹⁶ K. Postulski, *Kodeks karny...*, s. 562.

¹⁷ Co prawda problematyka była rozważana w oparciu o przepisy obowiązujące pomiędzy 1 lipca 2015 r. a 14 kwietnia 2016 r., tym niemniej z uwagi na pozostawienie przez ustawodawcę możliwości kumulatywnego orzekania dwóch form kary ograniczenia wolności poczynione refleksje można przenieść na aktualny stan prawny.

¹⁸ T. Sroka, *Kara ograniczenia wolności*, [w:] *Nowelizacja prawa karnego. Komentarz*, red. A. Wróbel, Kraków 2015, s. 150–151.

pierwszej z form kary ograniczenia wolności niezależnie od tego, czy i ewentualnie w jakim zakresie wykonana została druga forma tej kary. W ocenie tegoż autora na aprobatę zasługuje drugie z zaproponowanych rozwiązań, albowiem zakres wykonywania kary ograniczenia wolności winien być ustalany w odniesieniu do całej kary, a nie jej poszczególnych form, wynika to bowiem z idei jedności kary ograniczenia wolności. W tym zakresie podnosi on, że kryterium ustalania zakresu wykonania kary ograniczenia wolności ma charakter formalny i zależy ono wyłącznie od tego, jaki okres upłynął od momentu rozpoczęcia wykonywania całej kary, nie zaś od tego, czy i w jakim zakresie zostały wykonane poszczególne jej formy¹⁹.

W ocenie Radosława Giętkowskiego zamianie ulega ta część kary, która nie została wykonana przez skazanego w dotychczasowym okresie jej odbywania (względnie w całym okresie, na jaki ją orzeczono, jeśli fakt uchylania się od niej zostanie stwierdzony po upływie tego okresu) oraz cała reszta kary, którą skazany powinien odbyć, gdyby w stosunku do skazanego nie została zarządzona kara zastępcza²⁰. W razie stwierdzenia przez sąd faktu uchylania się przez skazanego od odbywania kary ograniczenia wolności sąd powinien określić, w jakiej części orzeczona względem skazanego kara nie została przez niego wykonana w okresie, w którym ją odbywał, a następnie dokonać przeliczenia w odpowiednim stosunku tej części na liczbę dni wchodzącą w skład okresu odbywania orzeczonej kary, by po zsumowaniu jej z liczbą dni kary ograniczenia wolności, która pozostała skazanemu jeszcze do odbycia, określić wymiar kary pozostałej do odbycia. Przy dokonywaniu tej oceny sąd powinien uwzględnić przede wszystkim ciężar gatunkowy naruszonych obowiązków, stopień i czas trwania naruszeń, jak również ich stosunek względem pozostałych obowiązków składających się na karę ograniczenia wolności²¹. Powyższa ocena powinna być każdorazowo dokonywana przez pryzmat celów kary ograniczenia wolności.

W tym miejscu należy zwrócić uwagę na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2002 r., sygn. akt I KZP 2/02, zgodnie z którą w przypadku, gdy skazany wykonał obowiązki wynikające z istoty kary

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ R. Giętkowski, *op. cit.*, s. 173.

²¹ *Ibidem*, s. 173–174.

ograniczenia wolności, a także pozostałe obowiązki z nią związane, z wyjątkiem obowiązku naprawienia szkody, sąd, orzekając o zamianie tej kary na karę zastępczą, przyjmuje za podstawę orzeczenia zakres kary pozostałej jeszcze do wykonania, ustalony w trybie art. 64 k.k.w. Z takim stanowiskiem Sądu Najwyższego nie zgadza się Kazimierz Postulski, który podnosi, że nie jest dopuszczalne zarządzenie kary zastępczej w takiej sytuacji, bowiem zamiana na karę zastępczą dopuszczalna jest jedynie do czasu wykonania w całości przez skazanego obowiązku pracy, który stanowi podstawę do takiej zamiany, zaś skutkiem niewykonania przez skazanego obowiązku naprawienia szkody jest niemożność rozpoczęcia biegu terminu do zatarcia skazania. Autor ten podkreśla, że w takiej sytuacji obowiązek naprawienia szkody powinien podlegać wykonaniu w drodze egzekucji, a nie zaś w trybie art. 65 k.k.w.²²

Tytułem uzupełnienia tej części rozważań należy zwrócić uwagę na wprowadzony ustawą z dnia 20 lutego 2015 r. art. 12d k.k.w., w którym ustawodawca sprecyzował, że za dzień trwania zastępczej kary pozbawienia wolności należy przyjąć okres kolejnych 24 godzin, poczynając od chwili rzeczywistego pozbawienia wolności.

Stosownie do art. 55 § 1 k.k.w. organem uprawnionym do orzekania w sprawach dotyczących wykonywania kary ograniczenia wolności jest sąd rejonowy, w okręgu którego kara ta jest lub ma być wykonywana. Nie inaczej jest również w przypadku zarządzenia wykonania kary zastępczej w miejsce orzeczonej kary ograniczenia wolności²³.

W przedmiocie zarządzenia wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności sąd orzeka z urzędu albo na wniosek. W praktyce z takim wnioskiem co do zasady występować będzie sądowy kurator zawodo-

²² K. Postulski, *Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2002r. I KPZ 2/02*, „Palestra” 2004, nr 1–2, s. 211–214.

²³ Warto zwrócić uwagę, że pomimo wprowadzenia ustawą z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy — Kodeks karny oraz ustawy — Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. z 2016 r., poz. 428) ogólnej reguły kompetencyjnej przyznającej referendarzom sądowym uprawnienie do podejmowania w postępowaniu wykonawczym wszelkich czynności zastrzeżonych dla sądu lub sędziego, ustawodawca *expressis verbis* wyłączył możliwość orzekania w przedmiocie zarządzenia wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności. Należy w pełni zaaprobować wyłączenie spod kognicji referendarzy możliwość orzekania w przedmiocie kar zastępczych, albowiem kary zastępcze, zwłaszcza te prowadzące do izolacji skazanego, niosą dla skazanego daleko idące konsekwencje.

wy, zgodnie bowiem z art. 57 § 2 k.k.w. sądowy kurator zawodowy ma obowiązek w postaci skierowania do właściwego sądu wniosku o orzeczenie kary zastępczej, jeżeli skazany nie stawia się na jego wezwanie lub oświadczy, że nie wyraża zgody na podjęcie pracy, pomimo uprzedniego pouczenia go o prawach, obowiązkach oraz konsekwencjach związanych z wykonywaniem nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne. Stosownie do § 3 omawianego artykułu analogiczny obowiązek aktualizuje się również w sytuacji, gdy skazany nie podejmie pracy w wyznaczonym terminie lub w inny sposób będzie uchylał się od odbywania kary ograniczenia wolności, lub wykonania ciężących na nim obowiązków²⁴. Na marginesie warto zaznaczyć, że podobna regulacja została przewidziana w art. 173 § 2 k.k.w., zgodnie z którym do obowiązków sądowego kuratora zawodowego należy m.in. składanie wszelkich wniosków dotyczących kary ograniczenia wolności (pkt 9), a także składanie wniosków o zarządzenie wykonania warunkowo zawieszanej kary i wykonanie kary zastępczej (pkt 8).

Wykładnia literalna art. 57 § 2 i 3 k.k.w. prowadzi do wniosku, że w razie zaistnienia którejkolwiek ze wskazanych w tych przepisach sytuacji sądowy kurator zawodowy jest *ex lege* zobligowany do złożenia wniosku w przedmiocie orzeczenia kary zastępczej. Ustawodawca nie przewidział w tym zakresie żadnych wyjątków, jak również nie pozostawił sądowemu kuratorowi zawodowemu jakiegokolwiek marginesu swobody. Należy zauważyć, że w literaturze przedmiotu słusznie poddano krytyce takie rozwiązanie, albowiem nie można wykluczyć sytuacji, w której skazany nie wykona ciężących na nim obowiązków z przyczyn niezależnych od siebie²⁵. Ponadto wpisana w art. 57 § 2 i 3 k.k.w. zasada automatyzmu może prowadzić do dodatkowego obciążenia sądów, związanego z rozpoznawaniem bezpodstawnych wniosków kierowanych

²⁴ Do takich okoliczności należą m.in. zmiana miejsca stałego pobytu bez zgody sądu, niesumienne wykonywanie przez skazanego ciężących na nim obowiązków, nieprzestrzeganie zasad zachowania, porządku i dyscypliny obowiązujących w miejscu pracy lub pobytu, odmowa udzielenia sądowi lub sądowemu kuratorowi zawodowemu wyjaśnień dotyczących przebiegu odbywania kary.

²⁵ Por. A. Ornowska, *Kara ograniczenia wolności w świetle nowelizacji Kodeksu karnego i Kodeksu karnego wykonawczego. Stan prawny na 22 marca 2013 r.*, Opole 2013, s. 258–259; S. Lelental, *op. cit.*, s. 210.

w tym trybie, jak również do osłabienia autorytetu samych kuratorów²⁶. Wobec powyższego w doktrynie sformułowany został postulat skierowany do sądowych kuratorów zawodowych, by w zakresie art. 57 § 2 i 3 k.k.w. dokonywać wykładni celowościowej i nie składać do sądu wniosków o orzeczenie kary zastępczej, gdy z okoliczności sprawy w sposób oczywisty wynika, że naruszenie przez skazanego ciężących na nim obowiązków spowodowane było okolicznościami niezależnymi od niego (niezawinione)²⁷. Należy zgodzić się z twierdzeniem Kazimierza Postulskiego, który podnosi, że obowiązek złożenia wniosku o orzeczenie kary zastępczej w rzeczywistości ma charakter względny i jest on uzasadniony jedynie wtedy, gdy naruszenie przez skazanego ciężących na nim obowiązków (nakazów lub zakazów) nie było usprawiedliwione i nastąpiło z przyczyn leżących po jego stronie²⁸. Tym samym na kuratorze ciąży obowiązek dokonywania wstępnej oceny, czy zachowanie skazanego może być w ogóle rozpatrywane w kategoriach uchylania się od odbywania kary ograniczenia wolności. W tym zakresie podnosi się, że sądowy kurator zawodowy jako organ postępowania wykonawczego jest uprawniony do dokonywania samodzielnej oceny faktów i wyciągania z nich odpowiednich wniosków²⁹.

W posiedzeniu poświęconym zarządzeniu wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności może wziąć udział prokurator, sądowy kurator zawodowy, skazany, a także jego obrońca. Należy jednak zaznaczyć, że co do zasady udział w takim posiedzeniu jest dobrowolny, a niestawiennictwo osób, które uprzednio zostały należycie zawiadomione o terminie i celu posiedzenia, nie wstrzymuje rozpoznania sprawy³⁰. Tym

²⁶ A. Ornowska, *op. cit.*; K. Postulski, *Kodeks karny...*, s. 522–523.

²⁷ R. Giętkowski, *W sprawie nowych regulacji dotyczących wykonywania kary ograniczenia wolności*, „Przegląd Sądowy” 2010, nr 9, s. 37; A. Ornowska, *op. cit.*, s. 259.

²⁸ K. Postulski, *Kodeks karny...*, s. 522–523; Por. również M. Osiński, *Komentarz do art. 57 k.k.w.*, [w:] *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, red. J. Lachowski, <https://sip.legalis.pl/document-view.seam?documentId=mjxw62zogizdkmjshe3tgmjooobqxalrsh e3dcnq> (dostęp: 6.06.2016).

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ Wyjątek w tym zakresie ustanawia art. 22 § 1a k.k.w., zgodnie z którym niedopuszczalne jest rozpoznanie sprawy w razie niestawiennictwa obrońcy skazanego, w stosunku do którego zachodzą przesłanki tzw. obrony obligatoryjnej, określone w art. 8 § 2 k.k.w. (jest głuchy, niemy lub niewidomy, zachodzi uzasadniona wątpliwość co do jego

niemniej stosownie do art. 22 § 3 k.k.w. udział sądowego kuratora zawodowego może być obowiązkowy, jeśli sąd uzna to za konieczne. W tym kontekście warto zauważyć, że z uwagi na konsekwencje zarządzenia kary zastępczej sąd powinien każdorazowo wysłuchać skazanego, jeśli ten pojawi się na posiedzeniu.

Zarządzenie wykonania kary zastępczej zapada w formie postanowienia. W tym kontekście należy zauważyć, że zgodnie z art. 65 § 4 k.k.w. na postanowienie w przedmiocie kary zastępczej przysługuje zażalenie. Możliwość wniesienia środka zaskarżenia należy odczytywać jako uprawnienie do wniesienia zażalenia nie tylko na rozstrzygnięcie w przedmiocie zarządzenia wykonania kary zastępczej (czy to pozytywnym, czy negatywnym), lecz również na określenie przez sąd wymiaru kary zastępczej (pozostajeł do odbycia). W tym kontekście zwraca uwagę niespójność terminologiczną ustawodawcy, albowiem w art. 65a § 5 k.k.w. ustawodawca — w analogicznej regulacji — *expressis verbis* wyróżnia obie te możliwości.

Zastępczą karę pozbawienia wolności orzeczoną w tej samej sprawie skazany dorosły co do zasady powinien odbywać w zakładzie karnym dla odbywających karę po raz pierwszy (art. 85 § 2 k.k.w.). Tym niemniej osoby skazane za przestępstwo umyślne na karę pozbawienia wolności lub zastępczą karę pozbawienia wolności, a także osoby ukarane za umyślne wykroczenie karą aresztu lub zastępczą karą aresztu, które odbywały uprzednio przynajmniej jedną z tych kar lub karą aresztu wojskowego za umyślne przestępstwo lub wykroczenie, osadza się w zakładzie karnym dla recydywistów penitencjarnych³¹. Powyższa regulacja nie ma jednak charakteru bezwzględne, bowiem szczególne okoliczności mogą przemawiać za osadzeniem takich osób w zakładzie karnym innego rodzaju³².

poczytalności, nie ukończył 18 lat lub sąd uzna to za niezbędne ze względu na okoliczności utrudniające obronę), chyba że sąd orzeka na korzyść lub zgodnie z wnioskiem skazanego.

³¹ Uregulowanie to dotyczy jednak wyłącznie skazanych dorosłych, a więc osób, które ukończyły 21 rok życia.

³² Zmiana rodzaju zakładu karnego w stosunku do osób, które winny odbywać karę w zakładzie dla recydywistów penitencjarnych może polegać jedynie na osadzeniu ich w zakładzie karnym dla odbywających karę po raz pierwszy, przy czym za taką zmianą przemawiać muszą szczególne względy resocjalizacyjne.

Co do zasady skazanego, w stosunku do którego orzeczono wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności, osadza się w zakładzie typu półotwartego, o ile szczególne okoliczności nie przemawiają za osadzeniem go w zakładzie karnym innego typu (art. 88 § 2 k.k.w.). W tym kontekście na uwagę zasługuje art. 88 § 6 pkt 1) k.k.w., zgodnie z którym ze względu na zagrożenie społeczne albo zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu skazanego odbywającego zastępczą karę pozbawienia wolności można osadzić w zakładzie typu zamkniętego, jeżeli jego właściwości i warunki osobiste, sposób życia przed popełnieniem przestępstwa, zachowanie po dokonaniu przestępstwa, negatywna ocena postawy i zachowania w areszcie śledczym, względy bezpieczeństwa zakładu albo inne szczególne okoliczności wskazują, że należy względem niego wykonywać karę w warunkach zwiększonej izolacji i zabezpieczenia.

Skazani odbywający zastępczą karę pozbawienia wolności kierowani są do zwykłego systemu odbywania kary (art. 99 § 1 k.k.w.). Analogicznie jak w przypadku rodzaju i typu zakładu karnego, prawodawca dopuścił możliwość skierowania skazanego, w stosunku do którego orzeczono zastępczą karę pozbawienia wolności, do innego systemu wykonywania kary, o ile przemawiają za tym szczególne względy.

Należy również podkreślić, że w art. 99 § 1 k.k.w. ustawodawca wprowadził zasadę, że skazanych odbywających zastępczą karę pozbawienia wolności należy — w miarę możliwości — osadzać w oddziale- niu od innych skazanych. *Ratio legis* omawianej zasady wiąże się z dążeniem do zapobiegania negatywnego wpływu osób skazanych wyrokiem sądowym na karę pozbawienia wolności³³ na osoby, względem których pierwotnie orzeczono kary o charakterze wolnościowym (nieizolacyjnym)³⁴. Dla zachowania powyższego wymogu wystarczającym jest, aby osoby takie nie zajmowały po prostu jednej celi.

Co istotne, nowelizacją z marca 2016 r. ustawodawca *expressis verbis* dopuścił możliwość wykonywania zastępczej kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego. W takim przypadku do wyko-

³³ Chodzi zarówno o karę terminową, jak i 25 lat pozbawienia wolności, a także karę dożywotniego pozbawienia wolności.

³⁴ J. Lachowski, *Komentarz do art. 99 k.k.w.*, [w:] *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, red. J. Lachowski, <https://sip.legalis.pl/document-view.seamdocumentId=mjxw62zogizdkmjshe3tgmjoobqxaIrshe3dkoa#srodt2.1> (dostęp: 6.06.2016).

nywania kary zastępczej zastosowanie mają przepisy ogólne dotyczące dozoru elektronicznego, z tym jednak zastrzeżeniem, że niedopuszczalne jest udzielenie warunkowego przedterminowego zwolnienia skazanemu, który w tym systemie odbywa zastępczą karę pozbawienia wolności za przestępstwo lub przestępstwo skargowe (*vide*: art. 43ln § 4 k.k.w.).

Podobnie jak w przypadku kar oraz innych środków skutkujących pozbawieniem wolności, wykonywanie zastępczej kary pozbawienia wolności w tej samej lub innej sprawie wstrzymuje bieg przedawnienia, co wynika z aktualnego brzmienia art. 15 § 4 k.k.w. Regulacja w tym zakresie wprowadzona została do Kodeksu karnego wykonawczego na mocy ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy — Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw.

Jak wskazuje Kazimierz Postulski, odbycie zastępczej kary pozbawienia wolności nie jest równoznaczne z odbyciem terminowej kary pozbawienia wolności, tym samym nie pociąga ono za sobą skutków prawnych, jakie ustawa wiąże z odbyciem kary pozbawienia wolności. Powyższe zastrzeżenie ma istotne znaczenie z punktu widzenia oceny, czy sprawca przestępstwa działał w warunkach recydywy³⁵.

Warto zauważyć, że w doktrynie dopuszcza się możliwość odroczenia i przerwy odbywania zastępczej kary pozbawienia wolności. Tym niemniej, mając na uwadze istotę i cel kary zastępczej, nie jest możliwe warunkowe zawieszenie wykonania takiej kary, jest ona bowiem środkiem reakcji na negatywną postawę skazanego³⁶. W tym kontekście należy zwrócić uwagę, że ustawodawca co do zasady nie reguluje kwestii możliwości skorzystania przez skazanego odbywającego zastępczą karę pozbawienia wolności z warunkowego przedterminowego zwolnienia, co rodzi wątpliwości w zakresie dopuszczalności stosowania tej instytucji w przypadku wykonywania kar zastępczych. Wyjątkiem w tym zakresie jest art. 43ln § 4 k.k.w., który wprost wyłącza możliwość zastosowania warunkowego przedterminowego zwolnienia w stosunku do skazanego odbywającego zastępczą karę pozbawienia wolności za przestępstwo lub przestępstwo skargowe w systemie dozoru elektronicznego. W ocenie Igora Zgolińskiego

³⁵ Por. K. Postulski, *Kodeks karny...*, s. 563.

³⁶ *Ibidem*.

treść przepisu art. 43ln § 3 KKW pozwala na ich uniknięcie [wątpliwości w zakresie dopuszczalności warunkowego przedterminowego zwolnienia — przyp. red.], także co do skazanych nieodbywających kary w ramach dozoru elektronicznego (w imię konstytucyjnej zasady równości wobec prawa)³⁷.

W świetle powyższego nie ulega wątpliwości, że zarządzenie kary zastępczej w miejsce kary ograniczenia wolności rodzi dla skazanego niezwykle surowe skutki. Niemniej jednak skazany ma możliwość uniknięcia konsekwencji związanych z zarządzeniem zastępczej kary pozbawienia wolności, albowiem ustawą z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy — Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw prawodawca przywrócił uchyloną w 2011r. instytucję wstrzymania wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności³⁸.

W tym kontekście warto zauważyć, że w myśl art. 9 § 3 k.k.w. postanowienia wydane w postępowaniu wykonawczym stają się wykonalne z chwilą wydania, chyba że przepis szczególnie lub sąd właściwy do rozpoznania zażalenia wstrzyma jego wykonanie. Możliwość wstrzymania wykonania kary zastępczej uregulowana jest obecnie w art. 65a k.k.w.

Zgodnie z § 1 tegoż artykułu warunkiem skorzystania z instytucji wstrzymania wykonania kary zastępczej jest złożenie przez skazanego pisemnego oświadczenia o tym, że podejmie się on odbywania kary ograniczenia wolności i podda się związanym z nią rygorom. Należy jednak wskazać, że ustawodawca, poza formą pisemną, nie precyzuje bliżej warunków formalnych takiego oświadczenia. Nie ulega jednak wątpliwości, że musi być podpisane osobiście przez skazanego, ponieważ w rzeczywistości jest to oświadczenie woli, w związku z czym nie może być złożone przez jakąkolwiek inną osobę w imieniu skazanego

³⁷ I. Zagórski, *Komentarz do art. 43ln k.k.w.*, [w:] *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, red. J. Lachowski, <https://sip.legalis.pl/document-view.seam?documentId=mjxw62zogizdkmjshe3tgmjooobqxalrtgqztcnzqge2a#> (dostęp: 23.08.2016).

³⁸ Pierwotnie możliwość wstrzymania wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności została uregulowana w art. 65 § 5 k.k.w. Warunkiem skorzystania z dobrodziejstwa tego artykułu było podjęcie przez skazanego nakazanej pracy i poddanie się związanym z nią rygorom. W takim przypadku sąd mógł wstrzymać wykonanie kary zastępczej do czasu wykonania przez skazanego kary ograniczenia wolności. Przepis ten został jednak uchylony ustawą z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy — Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw.

(nawet przez jego obrońcę)³⁹. Mariusz Osiński w tym zakresie zwraca również uwagę na psychologiczny aspekt takiego oświadczenia, albowiem w jego ocenie taką deklarację należy postrzegać jako solenne zobowiązanie się skazanego do realizacji obowiązków związanych z karą ograniczenia wolności⁴⁰.

Adresatem powyższego oświadczenia powinien być sąd, tym niemniej fizycznie oświadczenie może zostać przedłożone również sądowemu kuratorowi zawodowemu. W takim przypadku kurator powinien niezwłocznie przekazać pisemną deklarację skazanego do właściwego sądu, który następnie powinien wszcząć postępowanie incydentalne.

Złożenie przez skazanego oświadczenia, o którym mowa w art. 65a § 1 k.k.w., aktualizuje po stronie sądu obowiązek wszczęcia z urzędu postępowania w przedmiocie wstrzymania zastępczej kary pozbawienia wolności⁴¹. Tym samym skazany nie musi w tym zakresie składać odrębnego wniosku.

Podobnie jak w przypadku zarządzenia kary zastępczej sądem właściwym do rozpoznania sprawy w przedmiocie wstrzymania wykonania kary zastępczej jest sąd rejonowy właściwości ogólnej, a więc ten, w okręgu którego kara ograniczenia wolności jest lub ma być wykonywana.

W myśl art. 22 § 1 k.k.w. postanowienie w przedmiocie wstrzymania wykonania kary zastępczej zapada na posiedzeniu bez udziału stron, tym niemniej nic nie stoi na przeszkodzie, aby takie postanowienie zostało wydane w toku posiedzenia w przedmiocie zarządzenia kary zastępczej, o ile oczywiście spełnione zostaną przesłanki do wydania takiego rozstrzygnięcia. Za takim stanowiskiem przemawia fakt, iż posiedzenie w przedmiocie zarządzenia zastępczej kary pozbawienia wolności ma charakter bardziej gwarancyjny dla skazanego, gdyż na mocy art. 65 § 3 k.k.w. może on wziąć udział w takim postępowaniu, podczas gdy postępowanie w przedmiocie wstrzymania wykonania kary zastępczej odbywa się bez udziału

³⁹ Nic jednak nie stoi na przeszkodzie, aby oświadczenie to zostało fizycznie przedłożone przez inną osobę, np. obrońcę czy kuratora.

⁴⁰ M. Osiński, *Komentarz do art. 65a k.k.w.*, [w:] *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, red. J. Lachowski, <https://sip.legalis.pl/document-view.seam?documentId=mjxw62zogizdkmjshe3tgmjooobqxlrtga3deojxgm3q> (dostęp: 6.06.2016)

⁴¹ *Ibidem*.

stron, a sąd nie ma obowiązku zawiadamiać o jego terminie i celu⁴². Powyższa interpretacja wydaje się właściwa również ze względu na ekonomikę i sprawność postępowania wykonawczego, prowadzi ona bowiem do skrócenia okresu wykonywania kary⁴³. W tym kontekście pojawia się zatem pytanie, czy ustawodawca oprócz pisemnej formy oświadczenia skazanego nie powinien umożliwić skazanemu złożenia takiego oświadczenia ustnie do protokołu. Z psychologicznego punktu widzenia forma taka ma podobną, o ile nawet nie większą, rangę jak forma pisemna.

Zgodnie z art. 65a § 1 k.k.w. wstrzymanie wykonania kary zastępczej następuje do czasu wykonania przez skazanego orzeczonej względem niego kary ograniczenia wolności. Tym niemniej w razie stwierdzenia, że skazany ponownie uchyla się od odbywania kary ograniczenia wolności, sąd zarządza wykonanie orzeczonej kary zastępczej. Zdaniem Krzysztofa Dąbkiewicza takie rozwiązanie prowadzi do wniosku, że wstrzymanie wykonania kary zastępczej ma charakter warunkowy⁴⁴.

W myśl art. 65a § 1 k.k.w. sąd może wstrzymać wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności w każdym czasie. Należy więc uznać, że decyzja w tym przedmiocie może zostać podjęta od chwili wydania postanowienia o zarządzeniu wykonania kary zastępczej⁴⁵ aż do momentu wykonania zastępczej kary w całości. W tym kontekście należy zwrócić uwagę, że postępowanie incydentalne w przedmiocie wstrzymania wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności winno być wszczęte niezwłocznie⁴⁶.

Z literalnego brzmienia art. 65a § 1 k.k.w. wynika, że decyzja sądu w przedmiocie wstrzymania wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności ma charakter fakultatywny. Należy jednak zwrócić uwagę, że ustawodawca nie wskazał przesłanek negatywnych skutkujących odmową wstrzymania wykonania kary zastępczej. W ocenie Krzysztofa Dąbkiewicza takie rozwiązanie prowadzi do wniosku, że w razie złożenia przez skazanego pisemnego oświadczenia sąd powinien wydać postanowienie o wstrzymaniu wykonania zarządzonej kary zastępczej⁴⁷. Takie

⁴² Podobnie jak prokurator, sądowy kurator zawodowy i obrońca skazanego.

⁴³ K. Dąbkiewicz, *op. cit.*, s. 320.

⁴⁴ *Ibidem*, s. 322.

⁴⁵ Nawet w tym samym postanowieniu, jako kolejny punkt orzeczenia.

⁴⁶ K. Postulski, *Kodeks karny...*, s. 566.

⁴⁷ K. Dąbkiewicz, *op. cit.*, s. 321.

rozwiązanie nie może jednak prowadzić do przyjęcia zasady automatyzmu w przedmiocie wstrzymania każdej kary zastępczej, bowiem to od uznania sądu zależy, czy postawa skazanego, zwłaszcza jego zachowanie się po zarządzeniu kary zastępczej, przyczyny zarządzenia kary zastępczej, a także właściwości i warunki osobiste skazanego uzasadniają przekonanie, że pomimo uprzedniego uchylania się od odbywania kary ograniczenia wolności istnieje realna szansa na odbycie tej kary przez skazanego. Za taką interpretacją przemawia dążenie ustawodawcy do wykonania kary orzeczonej względem skazanego w wyroku sądowym i traktowania zastępczej kary pozbawienia wolności jako środka o ostatecznym i wyjątkowym charakterze⁴⁸.

Decyzja w przedmiocie wstrzymania wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności zapada w formie postanowienia. Obligatoryjnym elementem takiego postanowienia jest określenie wymiaru kary ograniczenia wolności pozostałej do odbycia. Ustawodawca w tym zakresie nie wprowadza autonomicznej regulacji, lecz odsyła do stosowania reguł określonych w art. 65 § 1 i 2 k.k.w.

Należy również wskazać, że postanowienie w przedmiocie wstrzymania wykonania kary zastępczej (zarówno pozytywne, jak i negatywne), jak również w zakresie określenia wymiaru kary pozostałej do odbycia jest zaskarżalne. Zgodnie bowiem z art. 65a § 5 k.k.w. na takie postanowienie przysługuje zażalenie.

Co istotne, ustawodawca limituje możliwość skorzystania z dobrodziejstwa wstrzymania wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności, albowiem w myśl art. 65a § 6 k.k.w. niedopuszczalne jest ponowne wstrzymanie tej samej kary zastępczej. Tym samym w toku postępowania wykonawczego może dojść wyłącznie do jednokrotnego wstrzymania wykonania tej samej kary zastępczej. Takie rozwiązanie niewątpliwie ma na celu skrócenie okresu wykonywania kary, a ponadto stanowi dodatkową motywację dla skazanego, aby podjął się efektywnego odbywania orzeczonej w stosunku do niego kary ograniczenia wolności.

Mając na uwadze doniosłość instytucji wstrzymania wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności, wydaje się, że sąd, orzekając wy-

⁴⁸ R. Giętkowski, *Skutki uchylania się od odbywania kary ograniczenia wolności*, „Państwo i Prawo” 2006, nr 7, s. 80; J. Zagórski, *op. cit.*

konanie kary zastępczej, powinien pouczyć skazanego o treści art. 65a § 1 k.k.w.

Zgodnie z art. 65a § 2 k.k.w. w razie stwierdzenia, że skazany, wobec którego wstrzymano wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności, w dalszym ciągu uchyla się od odbywania kary ograniczenia wolności, sąd zobligowany jest do zarządzenia wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności. Należy wskazać, że w tym zakresie aktualne pozostają rozważania na temat pojęcia „uchylania się” od odbywania kary ograniczenia wolności, poczynione w pierwszej części niniejszego opracowania.

Zarządzenie zastępczej kary w miejsce kary ograniczenia wolności na podstawie art. 65a § 2 k.k.w. zawsze ma charakter obligatoryjny. W tym kontekście Mariusz Osiński zwraca uwagę, że przepis ten pomija możliwość zarządzenia wykonania kary zastępczej w przypadku dalszego uchylania się od wykonywania obowiązków orzeczonych na podstawie art. 34 § 3 k.k., albowiem obowiązki te mają charakter probacyjny i automatycznie wygasają z chwilą orzeczenia kary zastępczej, dlatego też ustawodawca rezygnuje z fakultatywnej przesłanki zarządzenia wykonania kary zastępczej na tym etapie postępowania wykonawczego⁴⁹.

Dla zarządzenia zastępczej kary pozbawienia wolności w trybie art. 65a § 2 k.k.w. nie ma znaczenia, czy skazany przystąpił do odbywania kary ograniczenia wolności, a następnie ponownie zaczął uchylać się od jej wykonywania, czy też, pomimo złożonego oświadczenia, nie podjął żadnej aktywności w kierunku wykonania jakiegokolwiek części orzeczonej kary. Niemniej jednak fakt częściowego odbycia przez skazanego kary ograniczenia wolności wpływa na wymiar kary zastępczej, którą skazany ma odbyć, albowiem sąd w postanowieniu o zarządzeniu kary, wydanym na podstawie art. 65a § 2 k.k.w., ma obowiązek ponownego określenia wymiaru pozostałej do odbycia kary zastępczej. W tym zakresie zastosowanie mają reguły określone w art. 65 § 1 i 2 k.k.w.

Postępowanie w przedmiocie zarządzenia wykonania kary zastępczej po uprzednim wstrzymaniu jej wykonania nie różni się od postępowania w przedmiocie zarządzenia wykonania kary zastępczej na podstawie art. 65 k.k.w., dlatego też w tym zakresie aktualne pozostają rozważania poczynione wyżej.

⁴⁹ M. Osiński, *op. cit.*

The consequences of evasion of serving a penalty of restriction of liberty

Summary

The aim of this article is to describe the corollary of evasion of serving a penalty of restriction of liberty, which is converting the penalty of restriction of liberty to replacement penalty of imprisonment.

First of all, the author describes all the premises of ordering the execution of a replacement penalty of imprisonment and elaborates on the term of “evasion” of serving a penalty of restriction of liberty. Further the principles of the replacing a penalty of restriction of liberty with replacement penalty of imprisonment are indicated. The author also analysed the procedure of ordering the execution of replacement penalty of imprisonment. Afterwards there is description of the rules and regulations regarding the execution of replacement penalty of imprisonment. Finally the author focuses on suspension of execution of replacement penalty of imprisonment and the consequences of further evasion of execution of the penalty of restriction of liberty.

Keywords: the penalty of restriction of liberty, the replacement penalty of imprisonment, the consequences of evasion of serving a penalty of restriction of liberty, the ordinance the execution of replacement penalty of imprisonment, the execution of replacement penalty of imprisonment.